

Sortida d'estudi a la serra de Llaberia i la mola de Colldejou

Jesús Burgueño

Darrerament hom ha proposat d'anomenar el nus orogràfic situat entre el coll de la Teixeta i el pla del Burgar com *les serres del Mestral*, en referència al vent que sovint senyoreja el Camp de Tarragona.¹ Sens dubte és un nom més adient que no pas el de Serralada Prelitoral, creat per al sector central de la costa catalana i que fa de mal dir aplicat a unes serres immediates al mar. Les serres del Mestral relliguen tres comarques: la Ribera d'Ebre (Tivissa), el Priorat (la Torre de Fontaubella, Pradell i d'altres) i el Baix Camp (Vandellòs, Prasdip, Colldejou...). La sortida d'estudi de caire més excursionista dins el curs 2006-07 es va realitzar el 27 de maig de 2007, amb pernoctació prèvia a la casa de colònies de Llaberia, i va tenir com a objectiu el coneixement de les dues muntanyes més emblemàtiques i de màxima alçada de les serres del Mestral: la serra de Llaberia i la mola de Colldejou.

Llaberia és un apèndix gairebé despenjat del terme municipal de Tivissa² i un dels assentaments humans més sorprenents de Catalunya per raó de la seva situació geogràfica, aïllada i enlairada (680 m), a l'extrem interior d'un sincli-

1. "El nom de serres del Mestral el va originar l'excursionista Josep Jordana Puigpinós, president del Centre Excursionista Serres del Mestral [de l'Hospitalet de l'Infant], i va ser popularitzat per l'Antoni Cabré Puig a través de les seves acurades guies, personatges tots dos amb un llarg historial de treballs desinteressats a favor d'aquestes muntanyes i per l'excursionisme en general. També cal destacar els treballs de recerca i senyalització prou importants portats a terme per Pere Iglesias Salvadó de Prasdip i els seus col·laboradors amb l'edició d'un mapa actualitzat de bona part d'aquestes serres." <<http://www.terra.es/personal3/galobu/mestral.htm>>

2. La segregació de Vandellòs (1806) i Capçanes (1843) respecte de l'antic terme de Tivissa va fer que Llaberia restés en aquesta situació relictual, formant gairebé un enclavament.

nal penjat i inclinat cap a Ponent.³ El poble resta un xic amagat (“a tanta altura posada, esquiva els horitzons oberts, que li són la temptació oferta, i es reclou íntimament, avara d’ella mateixa”, diu Josep Iglésies a *Les ciutats del món*), però vam comprovar que aquest emplaçament permet defugir la boira i la humitat de la marinada. Llaberia és el poble de les Terres de l’Ebre amb un caràcter més muntanyenc; en l’actualitat no hi viu ningú de forma permanent, però a mitjan segle XIX comptava amb 172 habitants. Tanmateix, el seu aspecte és harmònic i ben viu, amb cases i carrers molt endreçats. El seu gran aïllament i antiguitat (l’església és romànica)⁴ explica que Llaberia fos una parròquia independent dins el bisbat de Tortosa. També per aquesta raó no és estrany que hi hagi un Museu del Bast, dedicat a l’antic tragí de mercaderies a lloms de matxo pels solitaris camins de ferradura.

El sinclinal de Llaberia culmina en una cresta acinglerada per la banda de mar, la qual s’allarga cap al sud per la punta del Mont-redon. La panoràmica des de la cinglera és impressionant; no endebades la màxima alçada rep el nom de la Miranda (919 m), topònim ben escaient per a un vèrtex geodèsic de primer ordre, on s’està construint també un radar meteorològic. En aquests cims sovint la blanca roca calcària aflora, fonament clivellada, tot dibuixant paisatges desolats, per bé que a la primavera la roca nua resta amorosida per l’herba i les flors. Les savines i els garrics malden per colonitzar un espai que històricament havia estat molt pasturat i ara es troba massa sovint sotmès als incendis.

El recorregut per les muntanyes de Llaberia i Colldejou ens aporta un munt de sorpreses naturals a cada pas: avencs i coves, surgències càrstiques i dolines amb basses afavorides per l’home per a ús del ramat, teixos arrapats a les cingleres, atapeïts alzinars carboners a les obagues amb esquitxos de grèvols, orquídiades i arbustos espinosos de forma encoixinada als cims, agulles pètries al peu de les cingleres (Bitllet del Frare, Cavall Bernat)... Resseguint la carena rocallosa de la serra de Llaberia en direcció al Portell del mateix nom es troba la Foradada, un pont calcari que sembla talment un solitari arc adovellat, darrera resta d’un edifici en ruïnes. I és que els processos erosius sobre calcàries mostren una extraordinària versatilitat a les serres del Mestral.

Deixant enrera les dunes fòssils del Portell de Llaberia vam emprendre la baixada cap al coll del Guix per les giragonses del camí de bast, autèntica obra d’art sorgida de la necessitat de comunicar Llaberia amb el Camp; el camí mereix ser incorporat als inventaris de patrimoni cultural dins el gènere de les construccions de pedra seca. La mola de Colldejou, allargada en sentit est-oest, es troba separada de la serra de Llaberia per un solc paral·lel que ressegueix el

3. Apliquem el concepte de sinclinal únicament en el sentit descriptiu i morfològic del terme, perquè des d’un punt de vista genètic i tectònic no ho és pròpiament, en tractar-se d’una escata d’encavalcament (els materials del Triàsic resten superposats als del Juràssic), la més septentrional dins el nus orogràfic de les serres del Mestral (encavalcament de Paüls-Pratdip).

4. Actualment l’església té una aparença més forta i potent que l’original, molt més modesta, perquè en la seva restauració es van aixecar les parets per tal de construir una teulada superposada a l’original, dos metres per damunt.

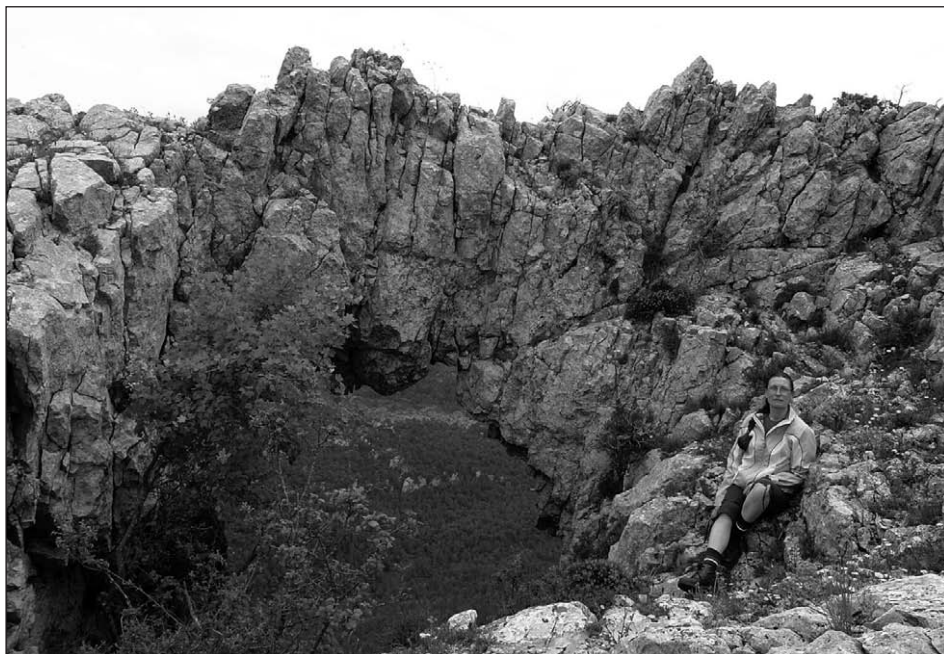
Figura 1

El grup excursionista, al vèrtex geodèsic de la Miranda. D'esquerra a dreta i de dalt a baix: Xavier Rosselló, Breogán Lijo, Carolina Peña, Norma Rey, Rosa Anna Felip, Jesús Burgueño, Carme Montaner, Enric Bertran, Assumpta Rovira, Luis Urteaga, Jaume Ayats i Francesc Castellet. Fotografia de Pau Alegre.

camí històric que enllaçava dretament Colldejou i Falset (l'antiga capital judicial d'una part del Baix Camp). El terme municipal de Colldejou aprofita aquest solc i camí per allargar-se cap a Ponent, dins la conca hidrogràfica de l'Ebre, fins a les envistes de Marçà pel mas d'en Magrinyà.

El coll del Guix, a la divisòria d'aigües, és la clau d'accés a la formidable Mola (921,8 m), màxima alçada entre el sector de la Mussara i el Cardó. El camí que salva els 300 m de desnivell permet mesurar les forces i, en el tram final, gaudir dels prats de la carena. La morfologia de la mola de Colldejou ens fa pensar en una etimologia de *pic arrodonit*, tanmateix, Corominas creu que simplement es tracta d'una reiteració onomàstica de cim. Aquest pla envoltat de cingleres és una fortificació natural a la qual encara s'afegí, en temps de les guerres carlines, una curiosa torre rodona amb fossat i murs exteriors; caldria conservar aquest conjunt i estudiar la seva funcionalitat històrica. Certament els soldats aquí emplaçats s'havien de forts en cas d'agressió, perquè situats en aquest indret no calia esperar que l'ajut arribés aviat.

El passeig per les cingleres orientals de la Mola –“talment la proa puixant d'un pesant i feixuc navili” en paraules de Josep Iglésies– resulta espectacular.

Figura 2

La Foradada, dalt la carena de la serra de Llaberia. A la dreta, Rosa Anna Felip. Fotografia de Jesús Burgueño.

Figura 3

Dalt la cinglera de la mola de Colldejou; al fons la serra de Llaberia amb els cims del Montredon i la Creu. D'esquerra a dreta: Carolina Peña, Pau Alegre, Breogán Lijo, Norma Rey, Xavier Rosselló, Carme Montaner, Jaume Ayats, Luis Urteaga i Jesús Burgueño. Fotografia de Rosa Anna Felip.

lar i a voltes esfereïdor. La dura baixada cap al Coll Roig i el dinar al poble de Colldejou van cloure la nostra sortida a unes muntanyes que, amb tota raó, van ser incloses al PEIN. Per a la gestió d'aquest espai natural s'ha format un consorci amb participació de sis municipis. Cal esperar que la promoció d'aquest espectacular tros de país –tan ignorat de Barcelona estant– vagi unida a la curosa preservació del seu paisatge i a la valoració del seu patrimoni històric.

